

בבית המשפט העליון

בש"פ 1035/20

לפני: כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המבקש: מיכאל גנור

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 2.2.2020 בעמ"י 30084-01-20 שניתנה על-ידי כב' השופט ע' דרויאן-גמליאל

בשם המבקש: עו"ד בעז בן צור, עו"ד מאיר ארנפלד, עו"ד דקלה סירקיס, עו"ד כרמל בן צור

בשם המשיבה: עו"ד עילית מידן

החלטה

1. בפני בקשת רשות ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 2.2.2020 (עמ"י 30084-01-20, השופט ע' דרויאן-גמליאל). בית המשפט המחוזי קיבל ערר שהגישה המדינה על החלטתו של בית המשפט השלום בראשון לציון מיום 7.1.2020 (מ"י 47858-03-19, הנשיאה ע' רון).

ההליכים עד כה

2. המבקש הוא אחד החשודים בפרשה הידועה כ"תיק 3000" או "תיק הצוללות" שבמסגרתה נחקרו מספר רב של מעורבים (להלן: הפרשה) בקשר לחשדות לביצוע עבירות חמורות, ובהן שוחד, מרמה והלבנת הון.

3. ביום 9.7.2017 המבקש נעצר לראשונה לצורכי חקירה. מעצרו של המבקש הוארך מעת לעת עד ליום 21.7.2017, שבו נחתם עמו הסכם "עד מדינה". מבלי לפרט את כלל גלגוליה של הפרשה יצוין כי בהמשך המבקש מסר גרסה אחרת מזו ששימשה

בסיס להסכם עד המדינה ונעצר פעם נוספת לצרכי חקירה. בהחלטה שניתנה ביום 22.3.2019 בהתייחס לשלב המעצר (בש"פ 2145/19, השופט מ' מוזס) נקבע כי הגרסה החדשה שמסר המבקש חוללה מעין "אתחול" של החקירה, ועל כן קיים חשש ממשי לשיבוש הליכים מצדו. בכלל זה הודגשה גם חשיבותה של החקירה הנדונה מן ההיבטים של ביטחון המדינה ומניעת שחיתות ברשויות השלטון.

4. ביום 26.3.2019 ובהסכמת המדינה, המבקש שוחרר לחלופת מעצר למשך 15 ימים בנתון לתנאים מגבילים, שכללו – בין היתר – צו איסור יציאה מהארץ למשך 180 ימים (להלן גם: הצו), שנלוו לו חיוב בהפקדת דרכונים, ערבות עצמית בסך של 200,000 שקלים וכן ערבות צד ג' בסכום של 100,000 שקלים. מאחר שצוין כי על נכסים רבים אחרים של המבקש הוטלו עיקולים, בית משפט השלום קיבל את בקשת בא-כוחו להפחית את ההפקדה כספית במזומן לסך של 50,000 שקלים, אשר כבר הופקדו על-ידי המבקש במסגרת ההליך שנגע למעצרו המחודש לצרכי חקירה. צו איסור היציאה מן הארץ בעניינו של המבקש הוא העומד במרכזה של הבקשה שבפני, ולהלן יפורטו עיקרי ההליכים הקודמים שנגעו לו. יצוין כי בהמשך הוארך הסדר זה לתקופה של שמונה ימים נוספים, וכי החל מיום 18.4.2019 המבקש אינו מצוי עוד בחלופת מעצר.

5. ביום שבו שוחרר המבקש מחלופת המעצר הוא הגיש לבית המשפט השלום בקשה לעיון חוזר בתנאים המגבילים שהוטלו עליו ועתר לביטולו של צו איסור היציאה מן הארץ, ולמצער להורות שיותר לו לנסוע לחו"ל בתיאום עם המדינה. המבקש טען כי האיסור על יציאתו מן הארץ פוגע פגיעה קשה ובלתי הפיכה בעסקיו שעיקרם באירופה, שכן נוכחותו בפגישות עם גורמים פיננסיים שונים היא חיונית, ובהתחשב בכך שהוא נדרש להגיע להבנות דחופות עם גורמי מימון המלווים את עסקיו. המבקש הדגיש כי לאחר חתימת הסכם עד המדינה יצא לחו"ל פעמים רבות ושב ארצה.

6. ביום 29.4.2019 דחה בית משפט השלום בקשה זו, בציינו כי לא חלף פרק זמן משמעותי מאז שחרורו המוסכם בתנאים מגבילים של המבקש. עוד נקבע כי לא צמחו נסיבות חדשות בזמן זה וכן כי לא הוצגה תשתית ראיתית התומכת בטענה בדבר "פגישות הצלה" הנדרשות לעסקיו של המבקש. בית המשפט השלום הדגיש עוד כי החשש לשיבוש הליכי חקירה ולהימלטות מהדין עודם מתקיימים, ואף יתחזקו ככל שהמבקש ישהה בחו"ל. בכלל זה צוין כי יציאותיו הקודמות של המבקש לחו"ל נעשו בנסיבות אחרות, בטרם נפתחה החקירה החדשה התלויה ועומדת נגדו, ובטרם ניתנו ההחלטות שקבעו כי מתקיים בעניינו חשש לשיבוש הליכי חקירה.

7. ביום 13.5.2019 המבקש הגיש בקשה נוספת לעיון חוזר, שבה חזר על טענותיו ואף צירף מסמכים לביסוס טענתו בדבר חיוניות נוכחותו בפגישות עם גורמי מימון. ביום 23.5.2019 בית המשפט השלום דחה את הבקשה בקבעו כי במסמכים שצורפו אין כדי להצביע על נסיבות חדשות המצדיקות את התרת יציאתו של המבקש לחו"ל.

8. כנגד החלטה זו הגיש המבקש ערר לבית המשפט המחוזי, וזה נדחה ביום 16.6.2019. בעיקרו של דבר, בית המשפט המחוזי הבהיר כי לא מצא פגם המצדיק את התערבותו והדגיש את החשש הרב הקיים להימלטותו של המבקש כמו גם את היעדרו של בסיס לטענה בדבר נסיבות חדשות בעניינו.

9. לקראת סיום תקופת התחולה של הצו הגישה המדינה בקשה לבית המשפט השלום להארכתו למשך 180 ימים נוספים (שמניינם מיום 21.9.2019). ביום 23.9.2019 האריך בית המשפט השלום את הצו כאמור, אולם התיר למבקש להגיש בקשות קונקרטיות ליציאה מהארץ לתקופות קצובות וליעדים נקובים בכפוף להפקדת ערבויות מתאימות – שייקבעו על-ידי בית המשפט ככל שזה יחליט להיעתר להן.

10. המדינה הגישה ערר על ההחלטה האמורה לבית המשפט המחוזי, וזה התקבל חלקית ביום 7.10.2019. במובן זה שנקבע כי הצו במתכונתו הקודמת יוארך רק ב-60 ימים, דהיינו עד ליום 6.12.2019 (השופטת י' רוטנברג). בתום תקופה זו, וככל שלא יוגשו בקשות הארכה נוספות מצד המדינה, נקבע כי הצו יסוג כאמור בהחלטתו של בית משפט השלום מיום 23.9.2019 – קרי שהמבקש יוכל להגיש בקשות ספציפיות לנסיעות לחו"ל שייבחנו על-ידי בית משפט השלום.

11. ביום 5.12.2019 המדינה שלחה למבקש "הודעה בדבר שקילת העמדה לדין והזמנה לשימוע" לפי סעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, ובה תואר החומר שעל בסיסו שוקלת המדינה להעמיד את המבקש לדין. במקביל לכך, המדינה הגישה בקשה להארכת תוקפם של התנאים המגבילים שבהם שווה המבקש, ובכלל זה צו איסור היציאה מן הארץ. ביום 7.1.2020 בית משפט השלום נעתר לבקשה והורה על הארכתו של הצו עד ליום 19.3.2020, כשהוא שב ומתיר למבקש להגיש בקשות לצאת מהארץ בהתאם לתנאים שנקבעו לעניין זה.

12. הערר שהמדינה הגישה על כך לבית המשפט המחוזי התקבל, והחלטה זו היא מושא הבקשה דנן. בתמצית, בית המשפט המחוזי הדגיש כי עדיין קיים חשש ממשי להימלטותו של המבקש, בשים לב, בין היתר, לנתונים הבאים: ההון המשמעותי העומד

לרשותו בחו"ל, מיקומו של מרכז עסקיו שם, אזרחותו הזרה הנוספת, וכן חומרת החשדות כלפיו שעלולה להוביל לכך שיוטל עליו עונש כבד אם יורשע. בית המשפט המחוזי הבהיר עוד כי סיכון זה לא פחת אלא אף התעצם בהתחשב בכך שעניינו של המבקש מצוי עתה בישורת האחרונה לפני אפשרות של הגשת כתב אישום. בנוסף, בית המשפט המחוזי ציין כי התקופה שבה המבקש נתון תחת איסור יציאה מן הארץ איננה חריגה או קיצונית בהתחשב בחקירה המורכבת ורחבת ההיקף שמתקיימת בפרשה. זאת ועוד, בית המשפט המחוזי הדגיש כי ההבחנה בין המבקש לבין חשודים אחרים בעניין זה היא מוצדקת הן נוכח עוצמת החשדות העומדים כלפי המבקש והן נוכח המשאבים הנתונים לרשותו, שיש בהם כדי לאפשר לו להתחמק מאימת הדין. בית המשפט המחוזי הדגיש כי הגם שאין חולק על חשיבותה של הזכות החוקתית ליציאה מהארץ, ברי כי יש לאזן בינה לבין תכליותיהם של תנאי שחרור בעניינו של חשוד או נאשם. על כן, בית המשפט המחוזי הורה על הארכת תוקפו של הצו עד ליום 19.3.2020 ללא סייג.

בקשת רשות הערר

13. ביום 6.2.2020 הגיש המבקש את בקשת רשות הערר שבפני. בתמצית, המבקש סבור כי עניינו מעלה שאלה משפטית עקרונית הנוגעת להטלת צווי איסור יציאה מן הארץ על חשוד אשר מרכז חייו האישיים מצוי בישראל, אולם מרכז עסקיו הוא בחו"ל. על רקע הקשר ההדוק הנטען בין הבקשה לצאת לחו"ל במקרה זה לבין קיום פרנסתו ועסקיו של המבקש – המבקש סבור כי האיסור פוגע באופן לא מידתי בזכותו לקניין ולחופש עיסוק, וכך פוגע גם בבני משפחתו. לפי המבקש, במצב דברים זה ובהתחשב בזמן שחלף, הכף נוטה אל עבר צמצום הצו ומציאת מתווה שיאפשר לו יציאות מבוקרות לחו"ל. המבקש סבור כי לא מתקיים בעניינו חשש להימלטות מהדין. לדבריו, קיומם של נכסים ועסקים בבעלותו בחו"ל אינו סוף פסוק – במיוחד בהתחשב בכך שמרכז חייו בישראל, ולנוכח ההשפעה שתהיה להימלטות על משפחתו. כמו כן, לשיטתו, היה מקום לתת משקל לכך שעובר למועד מעצרו האחרון במרץ 2019, הוא יצא באופן תדיר לחו"ל באישורה של המשיבה, וזאת בידעו כי הוא צפוי למאסר בישראל. יתרה מכך, המבקש אף טוען כי החלטתו של בית המשפט המחוזי מפלה בינו לבין חשודים אחרים בפרשה, וכי היה על בית המשפט המחוזי לבחון חלופה פוגענית פחות נוכח אופיה החוקתי של זכות היציאה מהארץ. אשר על כן, המבקש סבור כי יש מקום להורות על הותרת יציאתו לחו"ל בתנאים שנקבעו.

14. בהמשך להחלטתי בעניין, ביום 11.2.2020 הגישה המדינה את תשובתה לבקשה, ובה טענה כי דינה להידחות. בעיקרו של דבר, המדינה סבורה כי המקרה איננו בעל

חשיבות עקרונית אלא מהווה יישום של הדין על נסיבותיו הפרטניות של המבקש, ומכל מקום אף לא כולל נסיבות מיוחדות אחרות העשויות להצדיק מתן רשות ערעור.

15. לגופו של עניין, המדינה טוענת כי לא נפל פגם בהחלטתו של בית המשפט המחוזי וכי לא מתקיימת פגיעה בלתי מידתית בזכויותיו של המבקש. המדינה סבורה כי ההחלטה משקפת איזון בין זכויותיו של המבקש לבין האינטרס הציבורי הגלום בהבטחתו של ניהול ההליך הפלילי, בהדגישה כי בעניינו של המבקש נקבע פעם אחר פעם שיש סיכון ממשי להימלטותו מאימת הדין. בנוסף, המדינה מצביעה על כך שהבקשה לצאת מהארץ היא בעלת אופי ערטילאי, ואינה כוללת התייחסות למטרה מסוימת או לפרטי נסיעה קונקרטיים. בהקשר זה אף הוטעם כי גם המסמכים שהוגשו בעבר מטעמו בנושא היו כלליים ולא לימדו על נסיבות חדשות ודחופות התומכות בבקשה. בנסיבות שבהן מדובר במטרה עמומה וכללית בלא תשתית עובדתית הולמת, ובהתחשב בשלב שבו נמצא ההליך הפלילי בעניינו של המבקש, המדינה סבורה כי אין מקום לאפשר את יציאתו מהארץ. המדינה מבהירה עוד כי עניינו של המבקש שונה באופן מהותי מעניינם של אחרים בפרשה נוכח חלקו המרכזי לכאורה ויכולותיו הכלכליות בחו"ל, ומוסיפה כי המבקש לא הסביר מדוע לא יוכל להמשיך ולנהל את עסקיו מרחוק באמצעות אמצעי תקשורת זמינים.

16. המבקש ביקש להגיש תגובה קצרה מטעמו לתשובת המדינה, וזו הוגשה בהתאם להחלטתי ביום 13.2.2020. בתגובה זו המבקש מטעים, בין היתר, כי המשיבה לא הצליחה להצביע על חשש אמיתי להימלטות מצדו, וכן כי הימלטותו עלולה להמיט כליה כלכלית על משפחתו, כך שאינה סבירה. המבקש מצביע על ההבדלים בין המקרים האחרים שאליהם הפנתה המשיבה לבין המקרה שלו, ואף חוזר על הטענה שזה מעורר עניין בעל חשיבות עקרונית. מעבר לכך, המבקש מוסיף כי בניגוד לטענות המשיבה, הוא הצביע על צורך קונקרטי ליציאה מהארץ. בכל הנוגע לטענות שלפיהן הוא יכול לנהל את עסקיו "בשלט רחוק", המבקש מציין כי אולי ניתן לעשות זאת באופן זמני וביחס לעניין הדורש טיפול נקודתי, אך לא ניתן לפעול כך ביחס לכלל עסקיו הדורשים לדבריו את נוכחותו הפיזית.

דיון והכרעה

17. כידוע, רשות ערר "בגלגול שלישי" תינתן במקרים חריגים בלבד, שבהם מתעוררת שאלה משפטית בעלת חשיבות עקרונית או בהתקיים נסיבות פרטניות מיוחדות – כגון פגיעה בלתי מידתית בזכויות החשוד או הנאשם (ראו למשל: פ"פ 7508/18 כהן

נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (6.11.2018); בש"פ 2550/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (8.4.2019)). לאחר שעיינתי בכלל החומר שהוגש לי, אני סבורה שהבקשה אינה עומדת באמות מידה אלה ועל כן דינה להידחות.

18. הרקע הנורמטיבי הרלוונטי החולש על עניינו של המבקש הובהר לא אחת בבית משפט זה, ולהלן אעמוד על עיקריו. נקודת המוצא לדיון היא אכן מעמדה החוקתי של הזכות לצאת מן הארץ המעוגנת בסעיף 6(א) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. לצד זאת, הובהר בפסיקה כי כמו זכויות אחרות, אף הזכות לצאת מן הארץ ניתנת להגבלה בתנאים מסוימים, שיש לבחון בקפדנות האם התקיימו. המבחן שנקבע לאיזון בין זכות זו לחירות התנועה לבין האינטרס שבקיום ההליך המשפטי הוא מבחן של אפשרות סבירה לסיכול ההליך המשפטי, אשר חל גם כאשר מדובר בחשודים בשלב שלפני הגשת כתב אישום (ראו: סעיף 48(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים); בש"פ 5851/00 רבינוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 666, 670 (2000) (להלן: עניין רבינוביץ); בש"פ 9032/04 ספר נ' מדינת ישראל (4.11.2004) (להלן: עניין ספר). ראו גם: בש"פ 5955/99 מדינת ישראל נ' שוורץ, פ"ד נג(4) 666 (1999); בש"פ 8713/07 פרנקל נ' מדינת ישראל (25.10.2007); בש"פ 5545/18 עמבר נ' מדינת ישראל (19.7.2018)).

19. כך נקבע כי במסגרת בחינה זו יש להביא בחשבון שמטרתה של הגבלת היציאה מהארץ נוגע לחשש משיבוש ההליך הפלילי, ובכלל זה החשש מהימלטותו של החשוד. עוד הובהר כי ככל שכמות הראיות נגד אדם רבה יותר, וככל שההליך המשפטי מצוי בשלב מתקדם יותר – כן גובר הצורך לנקוט אמצעים למניעת הימלטות מהדין. בהתאם נקבע כי על ההגבלה להלום את התכלית שלשמה הוטלה וכן להיות מידתית. בהקשר זה נבחנים כלל הנתונים הרלוונטיים, לרבות הנסיבות אשר בגינן הוטלה המגבלה, אופיה של העבירה המיוחסת לחשוד, וכן טיבו ורמתו של החשש לשיבוש הליכים ולהימלטות (ראו: עניין רבינוביץ, בעמ' 670. ראו והשוו גם: בש"פ 5474/14 מדינת ישראל נ' אוחנה, פסקה 23 וההפניות שם (28.8.2014)). להשלמת התמונה יצוין עוד כי בכל מקרה, התקופה המקסימלית להארכת צו איסור יציאה מהארץ (בהיותו חלק מתנאי שחרור בערובה בטרם הוגש כתב אישום) היא 450 יום, כאשר מעבר ל-360 יום נדרש אישורו של היועץ המשפטי לממשלה (ראו: סעיף 58 לחוק המעצרים. ראו עוד: בש"פ 2066/13 ישראל נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (25.4.2013)).

20. בית המשפט המחוזי יישם שיקולים אלו תוך שהוא בוחן את נסיבותיו הספציפיות של המבקש, והתרשם כי אכן קיימת אפשרות סבירה להימלטותו מאימת הדין

בישראל וכי החשש מכך גבוה מכדי לאפשר את יציאתו – גם בתנאים. לא מצאתי הצדקה להתערב בקביעה זו במסגרת דיון בגלגול שלישי, כאשר לא למותר לציין כי בהקשר זה אין נפקות לעובדה ששתי הערכאות הקודמות הגיעו לתוצאות שונות (ראו והשוו: בש"פ 2974/15 אשכנזי נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (20.5.2015)).

21. בבקשה שבפני המבקש הדגיש את העובדה שמרכז עסקיו מצוי בחו"ל ואת הפגיעה בחופש העיסוק עקב כך – וטען כי היבט זה מניב שאלה עקרונית שטרם נידונה. דומה שאין אלה פני הדברים. בית משפט זה כבר בחן את עניינם של חשודים וכן נאשמים שביקשו לצאת לחו"ל לצורכי עסקים. אכן, כל מקרה ונסיבותיו, אך הדברים אינם נוגעים לצד העקרוני (ראו והשוו: בש"פ 1986/94 מדינת ישראל נ' עמר, פ"ד מח(3) 133 (1994); בש"פ 6057/01 צ'ורני נ' מדינת ישראל (12.8.2001); עניין ספר; בש"פ 3596/10 זוהר נ' מדינת ישראל (12.5.2010)).

22. למעלה מן הצורך אציין כי לא השתכנעתי שטענותיו של המבקש הצליחו להפריך את החשש שאליו התייחס בית המשפט המחוזי בכל הנוגע לאפשרות של הימלטות, כאשר נבחנות כלל הנסיבות, ובהן: הונו של המבקש בחו"ל, אזרחותו הזרה ועוצמת החשדות שתלויים ועומדים נגדו. זאת ועוד, כפי שצוין בחלק מהערכאות הקודמות, קשה לראות ביציאותיו של המבקש מהארץ בעבר כבעלות נפקות בשלב זה, מאחר שהדבר התרחש בנסיבות אחרות ובטרם החלה החקירה החדשה. למעשה, כפי שהדגישו גם בית המשפט המחוזי והמדינה בתשובתה, דווקא העובדה שמרכז עסקיו של המבקש נמצא בחו"ל ויכולותיו הכלכליות שם מוסיפות לחשש שיציאתו מן הארץ תביא לסיכול ההליך הפלילי.

23. לאור כל האמור, בבחינת מכלול הנסיבות דנן מצאתי שהותרו של איסור היציאה מהארץ על כנו אינה גורמת לפגיעה בלתי-מידתית במבקש, וכי מדובר במגבלה המתחייבת מן האינטרס הציבורי במקרה זה. בהקשר זה יוזכר עוד כי הצו מוגבל כעת עד ליום 19.3.2020, וכי בקשה להארכתו לתקופה נוספת בשלב זה (כאמור בפסקה 19 לעיל) תדרוש את אישור היועץ המשפטי לממשלה.

24. סוף דבר: בקשת רשות הערר נדחת.

ניתנה היום, כ"ח בשבט התש"ף (23.2.2020).

ש ו פ ט ת